

N:o 20.

Ank. till Riksd. kansli den 2 mars 1900, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring af 10 kap. 2 § giftermålsbalken.

Laguskottet har till förberedande behandling mottagit en af herr *J. A. Lundström* i Andra Kammaren väckt motion, n:o 57, af följande lydelse:

»Uti 10 kap. 2 § giftermålsbalken stadgas: »Man och hustru hafva giftorätt till hälften hvardera i all boets lösa egendom samt i den fasta egendom, som under äktenskapet förvärfvas. I den fasta egendom, som man eller hustru före eller under äktenskapet ärft eller förut förvärfvt, eger ej andra maken giftorätt; dock vare all inkomst deraf under lös egendom räknad.»

I en särskild inom vissa delar af Norrland ej sällan förekommande fråga rörande giftorätt hafva här ofvan anförda bestämmelser icke åstadkommit enig uppfattning och derpå grundad likformig tillämpning, nemligen i frågan om sådant förvärf af fast egendom, som sker genom skatteköp. Vid en del uppteckningar i dödsbo förfares så, att, när kronohemman eller kronotorp under äktenskapet blifvit på endera makens ansökan från krono till skatte omfördt, denna fastighet upptages såsom gemensamt förvärfvad egendom, under det vid andra dylika uppteckningar sådan fast egendom upptages såsom enskild tillhörighet åt den af makarne, som före äktenskapet innehaft åborätt till densamma.

Den först nämnda tillämpningen stöder sig derpå, att den egentliga eganderätten just genom skatteomföringen öfvergår från kronan till den

enskilde, hvarför i likhet med annat laga fång skatteköp efter den 1 januari 1876 skola lagfaras, den senare åter derpå, att den lagbefästade åborätt, som mannen eller hustrun före äktenskapet innehaft, åtminstone bör tillerkännas lika stor betydelse som ett köpekontrakt, när just denna åborätt och fullgörandet af dermed förenade skyldigheter utgjort förutsättningen för att samme person kunnat skatteköpa kronojorden. Enligt denna tolkning betraktas skatteköpet mera såsom en administrativ förändring af fastighetens natur än en sådan handling, som vanligen inbegripes under uttrycket förvärf.

I de landsdelar, der allmänna afvittringen under senare tiden blifvit afslutad och numera ett större antal nyare hemman från krono till skatte omförda, förekomma icke sällan bouppteckningar, vid hvilkas upprättande den ena eller den andra af här antydda principer blifvit följd, och hafva mig veterligt häradsrätterna icke inlåtit sig på någon pröfning af bouppteckningsåtgärderna, utan lemnat såväl det ena som det andra förfaringsättet utan anmärkning. Och vid enskilda förfrågningar, som i denna sak blifvit gjorda, har det visat sig, att bland rättslärdade jurister funnits ungefär lika delade meningar som bland lekmän.

Då det såväl för ett ordentligt erläggande af behörig stämpel- och arfsskatt som för efterlevande makar och arfvingar är af vigt, att en viss princip blir rådande i fråga om makars giftorätt i fast egendom, som af mannen eller hustrun före äktenskapet med åborätt innehafts och under äktenskapet af endera maken blifvit skatteköpt, synes mig lämpligt och nödigt, att bestämmelser härom blifva i lagen sammanförda och tydligt utsatta, och får jag därför härigenom vördsamt hemställa, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ändring af eller tillägg till 2 § af 10 kap. giftermålsbalken, innefattande bestämmelse derom, att lika giftorätt skall tillkomma makar i sådan fast egendom, som af mannen eller hustrun under äktenskapet blifvit af kronan skatteköpt.

Utskottet kan icke dela motionärens uppfattning om behovet af lagbestämmelser på ifrågavarande område, utöfver hvad 10 kap. 2 § giftermålsbalken enligt dess nuvarande lydelse innehåller. Det är i utskottets tanke otvifvelaktigt, att den rätt, som tillkommer åbo å kronohemman, är af nyttjanderätts natur, samt att eganderätten öfvergår från kronan till

åbon först när skatteköp sker. Vid bedömande af makars giftorätt i bo bör alltså åborätten betraktas såsom lös egendom, och torde för ett under äktenskapet af endera maken skatteköpt kronohemman gälla samma regler som för annan under äktenskapet förvärfvad fast egendom.

Motionären har ej heller påvisat något fall, då domstol anslutit sig till annan mening i ämnet än den ofvan uttalade. Om nemligen, såsom motionären uppgifvit, domstolarne till inregistrering mottagit bouppteckningar, vid hvilkas upprättande man följt en härifrån afvikande åskådning, lär sådant hafva sin förklaring deri, att frågan, huruvida egendom varit enskild eller gemensam, i de fall, då inregistrering medgifvits, saknat betydelse för bestämmande af den å bouppteckningarne belöpande stämpelavgift eller att i allt fall domstolen härom ej ingått i någon pröfning.

Utskottet föranlåtes alltså hemställa,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 mars 1900.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.
